

Projekt

z dnia 13 kwietnia 2016 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR XVIII/.../2016
RADY POWIATU SEJNEŃSKIEGO**

z dnia 29 kwietnia 2016 r.

w sprawie uchwalenia „Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Sejneńskim na lata 2016 – 2020”

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (tj. Dz. U. z 2015r., poz. 1445, poz. 1890) oraz art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r., poz. 1390), Rada Powiatu Sejneńskiego uchwala co następuje:

§ 1. Uchwala się „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Sejneńskim na lata 2016 – 2020” stanowiący załącznik do uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Sejneńskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Ryszard Grzybowski

**POWIATOWY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
W POWIECIE SEJNEŃSKIM NA LATA 2016-2020.**

Spis treści

- 1. Wstęp**
- 2. Wykaz aktów prawnych**
- 3. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Sejneńskim**
- 4. Cel i kierunki działań programu**
- 5. Przewidywane efekty realizacji programu**
- 6. Źródła finansowania programu**
- 7. Monitoring i ewaluacja programu**

1. Wstęp

Zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2015 poz. 1390 z późn. zm.) Powiat Sejneński jest zobowiązany do opracowania Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Preambuła do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wskazuje, iż przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej, a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności.

Ustawa ta definiuje pojęcie przemocy w rodzinie jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub wspólnie gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Przemoc można określić jako wszystkie nieprzypadkowe akty, które naruszają osobistą wolność jednostki przyczyniające się do fizycznej lub psychicznej szkody drugiego człowieka wykraczając poza społeczne normy wzajemnych kontaktów międzyludzkich.

Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- jest intencjonalna, tzn. jest zamierzonym działaniem człowieka, ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie sobie ofiary;
- siły są nierówne – jedna strona ma przewagę nad drugą, ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy;
- narusza prawa i dobra osobiste, tzn. wykorzystuje przewagę siły i narusza podstawowe prawa ofiary (do nietykalności fizycznej, godności, szacunku);

Wyróżnia się następujące rodzaje przemocy:

1. Przemoc fizyczna – narusza nietykalność fizyczną. To intencjonalne zachowanie powodujące uszkodzenie ciała lub niosące takie ryzyko, np. szarpanie, popychanie, bicie, duszenie, itp.

2. Przemoc psychiczna – naruszanie godności osobistej. Przemoc psychiczna polega na zastosowaniu przymusu i gróźb np.: obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, grożenie, itp.

3. Przemoc seksualna – naruszenie intymności. Polega na zmuszaniu drugiej osoby do aktywności seksualnej, wbrew jej woli. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu.

4. Przemoc ekonomiczna – naruszenie własności. Polega ona na celowym niszczeniu czyjejs własności, pozbawianiu środków lub stwarzaniu warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne potrzeby, np.: niszczenie rzeczy, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, zabieranie pieniędzy, przeglądanie dokumentów, korespondencji, sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, itp.

5. Przemoc poprzez zaniedbanie - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich. Jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza np.: ograniczanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, nie udzielanie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka, itp.

Przyczyny przemocy są bardzo różne, tkwią one w człowieku, ale także mogą zależeć od środowiska, w którym żyje, bądź relacji z innymi ludźmi. Literatura podaje wiele różnych przyczyn i czynników ryzyka. Można je podzielić na:

- czynniki wewnętrzne, np. osobowość, urazy, choroby psychiczne, fizjologia – nieodpowiednia regulacja hormonalna, niedojrzałość emocjonalna, itp.
- czynniki zewnętrzne – np. trudna sytuacja ekonomiczna rodziny, autokratyczny i bezwzględny model wychowania, brak pracy, nieodpowiednie wzorce przekazywane przez otoczenie, itp.

Niniejszy program określa działania skierowane zarówno na profilaktykę przeciwdziałania przemocy, jak również na ochronę ofiar przemocy oraz edukację sprawców stosujących przemoc. Program jest zgodny ze „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Sejneńskim na lata 2014-2020”.

2. Wykaz aktów prawnych

Program realizowany będzie w oparciu następujące akty prawne:

1. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, przyjęty Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. (M.P. z 2014 r. poz. 445).

2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.).

3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r., poz. 163 z późn. zm.).

4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1286 z późn. zm.).

5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno edukacyjne (Dz. U. z 2011 r. Nr 50, poz. 259).

6. Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245).

3. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Sejneńskim

Powiat Sejneński jest jednym z 14 powiatów województwa podlaskiego, położonym w północno - wschodniej części Polski. W skład Powiatu Sejneńskiego wchodzi Miasto Sejny oraz 4 gminy wiejskie: Giby, Krasnopol, Puńsk i Sejny. Liczba mieszkańców Powiatu Sejneńskiego na dzień 31.12.2013r. wynosiła 20.891 osób.

Przeciwdziałanie problemowi przemocy w rodzinie zostało przypisane dla szeregu instytucji rządowych i samorządowych. Działania skierowane zarówno do sprawców, jak i ofiar przemocy w rodzinie w Powiecie Sejneńskim podejmują m. in.:

- ośrodki pomocy społecznej - zespoły interdyscyplinarne,
- komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Komenda Powiatowa Policji w Sejnach,
- Prokuratura Rejonowa w Sejnach,
- Sąd Rejonowy w Augustowie Wydział Zamiejscowy w Sejnach,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sejnach,
- Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Sejnach,
- placówki służby zdrowia,
- szkoły i placówki oświatowe,
- organizacje pozarządowe.

Instytucje te mają na celu udzielanie kompleksowej pomocy zarówno ofiarom, świadkom, jak i sprawcom przemocy domowej. Pomoc udzielana osobom doznającym przemocy oraz świadkom, w szczególności dzieciom, polega w głównej mierze na udzieleniu wsparcia terapeutycznego, psychologicznego, pedagogicznego, socjalnego i prawnego oraz w razie konieczności udzieleniu schronienia. Sprawców przemocy kieruje się do udziału w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Należy podkreślić, iż działania te, aby były w pełni kompleksowe i skuteczne, muszą być podejmowane we współpracy w/w instytucji i organizacji. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2016 - 2020 ma służyć wytyczeniu kierunków działań w obszarach profilaktycznych, interwencyjnych, zabezpieczających, wspierających i korekcyjno-edukacyjnych. Zaplanowane zadania mają na celu poprawę sytuacji oraz ochronę osób i rodzin doznających przemocy w rodzinie.

W celu zdiagnozowania problemu przemocy w rodzinie na terenie powiatu zebrano dane z ośrodków pomocy społecznej oraz wykorzystano dostępne dane i materiały.

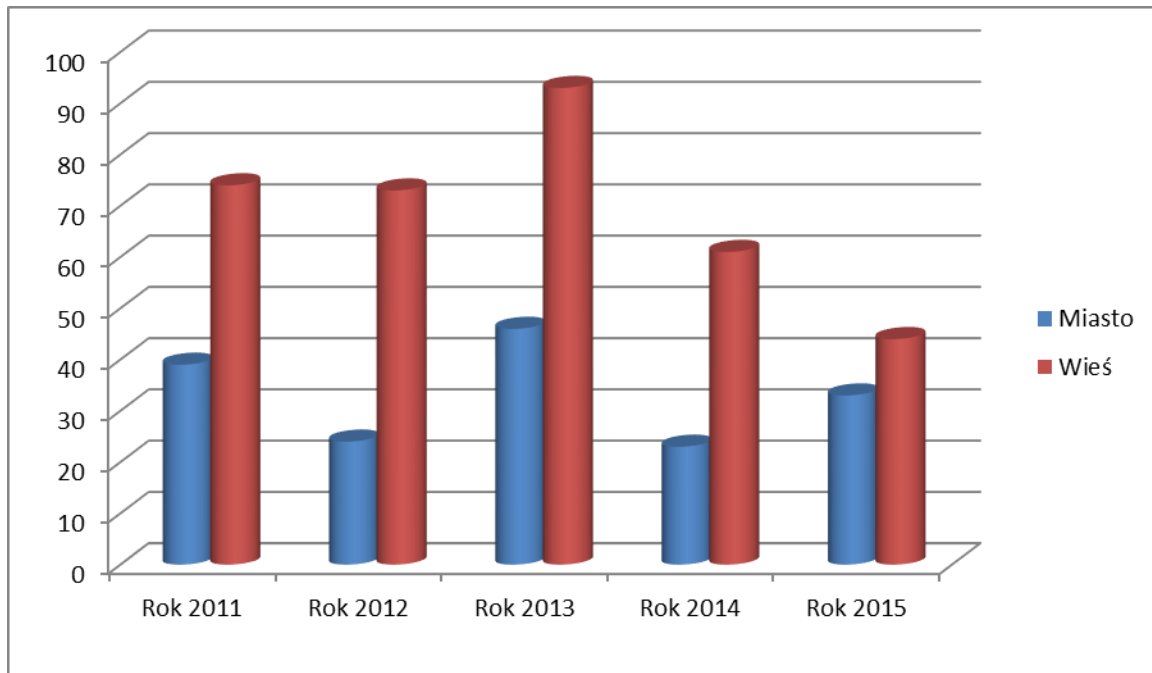
Tabela nr 1.

Dane dotyczące wdrożonych Niebieskich Kart w Powiecie Sejneńskim w latach 2011-2015

	Rok 2011		Rok 2012		Rok 2013		Rok 2014		Rok 2015	
Liczba NK	113		97		139		84		77	
W tym:	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś
	39	74	24	73	46	93	23	61	33	44

Źródło: Dane Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu powiatu.

Wykres nr 1

Analizując powyższe dane zauważyć należy, że znaczący wzrost wdrażanych Niebieskich Kart nastąpił w roku 2013. W kolejnych latach można zaobserwować spadek liczby Niebieskich Kart. Zauważyć należy także, że często połowa Niebieskich Kart wdrażana była na terenie Miasta Sejny.

Tabela nr 2

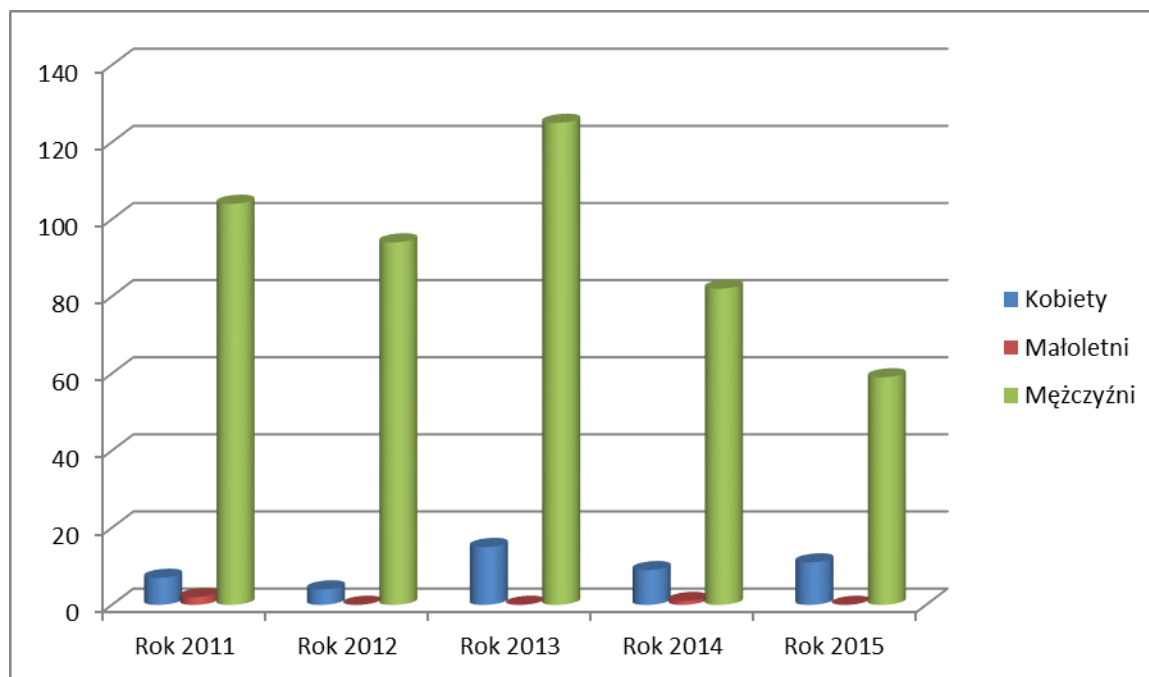
Dane dotyczące sprawców przemocy w rodzinie w Powiecie Sejneńskim w latach 2011-2015

	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Ogółem	113	98	140	92	70
<i>W tym:</i>					
<i>kobiety</i>	7	4	15	9	11
<i>małoletni</i>	2	0	0	1	0
<i>mężczyźni</i>	104	94	125	82	59

Źródło: Dane Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu powiatu

Wykres nr 2

Sprawcy przemocy w rodzinie w Powiecie Sejneńskim w latach 2011-2015

Z powyższych danych wynika, że w większości przypadków przemoc była stosowana przez mężczyzn, rzadziej przez kobiety, a jedynie w trzech przypadkach w ciągu pięciu lat sprawcami byli małoletni.

Tabela nr 3

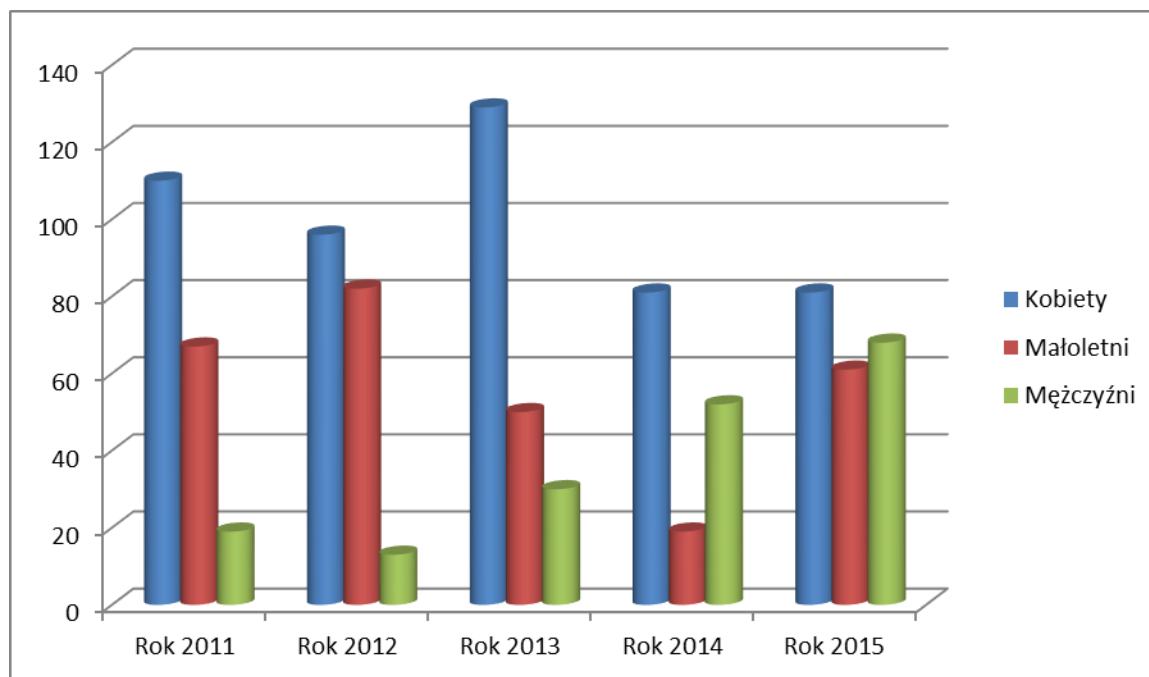
Dane dotyczące ofiar przemocy w rodzinie w Powiecie Sejneńskim w latach 2011-2015

Ofiary przemocy	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Ogółem	196	191	209	152	210
W tym: kobiety	110	96	129	81	81
małoletni	67	82	50	19	61
mężczyźni	19	13	30	52	68

Źródło: Dane Ośrodków Pomocy Społecznej w terenie powiatu

Wykres nr 3

Ofiary przemocy w rodzinie w Powiecie Sejneńskim w latach 2011-2015

Z powyższego zestawienia wynika, iż w większości przypadków stosowania przemocy w rodzinie ofiarami były kobiety i dzieci. W nielicznych przypadkach ofiarami byli mężczyźni. Można zauważyć także, że na przestrzeni 5 lat wzrasta liczba mężczyzn będących ofiarami przemocy domowej.

Tabela nr 4

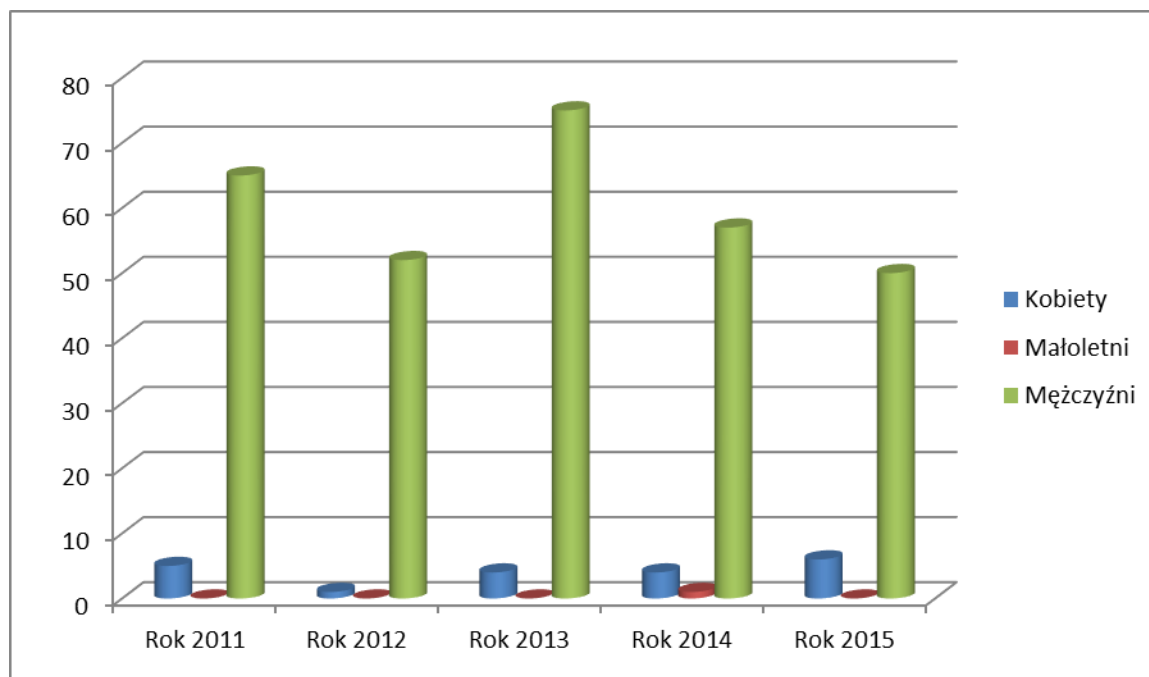
Dane dotyczące sprawców przemocy, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie pod wpływem alkoholu w Powiecie Sejneńskim w latach 2011-2015

Liczba osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc pod wpływem alkoholu	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
ogółem	70	53	79	62	56
W tym: kobiety	5	1	4	4	6
małoletni	0	0	0	1	0
mężczyźni	65	52	75	57	50

Źródło: Dane Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu Powiatu

Wykres nr 4

Sprawcy przemocy, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie pod wpływem alkoholu w Powiecie Sejneńskim w latach 2011-2015

Analizując powyższe dane można zauważyć, że w większości przypadków przemoc stosowana była po spożyciu alkoholu. Z zestawienia wynika także, że to mężczyźni najczęściej stosowali przemoc będąc pod wpływem alkoholu, znacznie mniej było kobiet. W ciągu 5 lat odnotowano tylko jeden przypadek stosowania przemocy pod wpływem alkoholu przez małoletniego.

4. Cel i kierunki działań programu

Cel główny: zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie Powiatu Sejneńskiego.

Cele szczegółowe:

1. Podniesienie świadomości społecznej oraz zmiana postaw i stereotypów dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie dostępu do specjalistycznego poradnictwa oraz wsparcia dla ofiar przemocy.
3. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

ZADANIE	REALIZATORZY	TERMIN REALIZACJI
Cel szczegółowy 1: <i>Podniesienie świadomości społecznej oraz zmiana postaw i stereotypów dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie</i>		
1. Prowadzenie kampanii informacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	PCPR we współpracy z instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Na bieżąco w ramach posiadanych środków finansowych oraz możliwości.
2. Prowadzenie działań promujących prawidłowe metody wychowawcze.		
3. Organizacja inicjatyw integracyjno edukacyjnych dla środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie.		
4. Rozwój i upowszechnianie form spędzania wolnego czasu bez przemocy i sprzyjających wzmocnieniu więzi rodzinnych.		
Cel szczegółowy 2: <i>Zwiększenie dostępu do specjalistycznego poradnictwa oraz wsparcia dla ofiar przemocy</i>		

1. Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	PCPR we współpracy z instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Na bieżąco w ramach posiadanych środków finansowych oraz możliwości.
2. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej.	PCPR we współpracy z instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Na bieżąco w ramach posiadanych środków finansowych oraz możliwości.
3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc całodobowych w ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej.		
4. Rozszerzenie informacji oraz zwiększenie dostępności do telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.		
Cel szczegółowy 3: <i>Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie</i>		
1. Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	PCPR we współpracy z instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Na bieżąco w ramach posiadanych środków finansowych oraz możliwości.
2. Prowadzenie monitoringu i ewaluacji programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz w razie potrzeby aktualizacja programu.		
3. Rozpowszechnianie zaktualizowanych informatorów zawierających dane podmiotów realizujących działania na rzecz osób stosujących przemoc w rodzinie, a w szczególności realizujących programy korekcyjno-edukacyjne.		
4. Współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy służbami w zakresie monitoringu zachowań osób, które ukończyły program korekcyjno-edukacyjny.		
3. Wzmocnienie współpracy z jednostkami realizującymi zadania przeciwdziałania przemocy w rodzinie w zakresie pozyskiwania i kwalifikowania sprawców przemocy do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym.		
Cel szczegółowy 4: <i>Zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie</i>		
1. Organizowanie szkoleń i warsztatów dla osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.	PCPR we współpracy z instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Na bieżąco w ramach posiadanych środków finansowych oraz możliwości.
2. Wsparcie dla osób pracujących z osobami uwikłanymi w przemoc domową, w formie superwizji, grup wsparcia.		

5. Przewidywane efekty realizacji programu

Zakłada się, że zadania realizowane w ramach Programu doprowadzą do zwiększenia skuteczności pomocy i wsparcia osobom, a także całym rodzinom zagrożonym i dotkniętym przemocą domową poprzez:

1. Wzmocnienie i upowszechnienie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Podniesienie świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:
 - a) zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie,
 - b) zwiększenie zaangażowania społeczności w sprawy przeciwdziałania przemocy.
3. Usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą, w tym:
 - a) udzielenie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie i osobom stosującym przemoc w rodzinie,
 - b) zwiększenie dostępności do pomocy specjalistycznej osobom i rodzinom doświadczającym przemocy, w tym zapewnienie miejsc w całodobowych placówkach udzielających pomocy,
 - c) zmniejszenie liczby osób i rodzin dotkniętych przemocą.
4. Podniesienie jakości udzielanej pomocy, w tym:
 - a) podniesienie jakości usług świadczonych przez przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 - b) podniesienie jakości działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.
5. Zacieśnienie systemu współpracy między instytucjami i organizacjami pozarządowymi.

6. Źródła finansowania programu

Działania zawarte w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie finansowane będą ze środków budżetu państwa, środków własnych powiatu, projektów oraz środków pozyskanych z innych źródeł.

7. Monitoring i ewaluacja programu

Monitorowanie i ewaluacja Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020 odbywać się będzie na podstawie sporządzonej sprawozdawczości z wykonania zadań oraz analizy zbieranych informacji nt. realizacji działań ujętych w Programie. Informacje te będą przedkładane Radzie Powiatu w corocznym sprawozdaniu dotyczącym działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sejnach.

UZASADNIENIE

Konieczność wdrożenia programu wynika z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r., poz. 1390) który mówi, że do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Program jest zgodny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Sejneńskim na lata 2014- 2020 przyjętej Uchwałą Nr V/34/2015 Rady Powiatu Sejneńskiego z dnia 20 marca 2015r.

Program ma na celu zdiagnozowanie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Sejneńskiego, podjęcie działań ukierunkowanych zarówno na profilaktykę przeciwdziałania przemocy, jak również na ochronę i wsparcie ofiar przemocy oraz osób uwikłanych w przemoc, a także edukację sprawców stosujących przemoc.

Celem głównym programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie Powiatu Sejneńskiego.

Program realizowany będzie w latach 2016-2020 w odniesieniu do potrzeb społeczności lokalnej oraz możliwości finansowych realizatorów. Działania zawarte w Programie finansowane będą ze środków budżetu państwa, środków własnych powiatu, projektów oraz środków pozyskanych z innych źródeł.

Do dnia 31.12.2015r. obowiązywał „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Sejneńskim na lata 2011-2015” przyjęty uchwałą Nr XIV/100/11 Rady Powiatu Sejneńskiego z dnia 19 grudnia 2011r.

Mając na uwadze powyższe zachodzi konieczność przyjęcia programu na kolejne lata.